

A VÉDJEGBITORLÁSSAL ELÉRT GAZDAGODÁS VISSZATÉRÍTÉSÉNEK BÍRÓSÁGI GYAKORLATA

1. Jogi háttér

A szellemi tulajdon-joggal kapcsolatos hazai jogszabályok a bitorlást elszenvedő fél összegszerű kárának megtérítésére jelenleg két vagyoni jellegű igényérvényesítési módot kínálnak. A felperes egyrészt keresetet indíthat az 1959. évi IV. törvény (a továbbiakban: régi Ptk.) kártérítésre vonatkozó általános szabályai szerint, amely szubjektív jogkövetkezmény a felróhatóságon alapul. A polgári jogi kártérítési felelősség fő célja, hogy olyan helyzetet teremtsen, mintha a károkozó esemény be sem következett volna. Ennek négy alapvető feltétele van: a jogellenesség, a felróhatóság, a kár és az okozati összefüggés a kár és a felróható tevékenység (mulasztás) között.

A felelősség alóli mentesülésre akkor van mód, ha az, aki másnak jogellenesen kárt okozott, bizonyítja magatartása felróhatóságának hiányát, azaz, hogy úgy járt el, ahogy az az adott helyzetben általában elvárható. A sérelmet szenvedett fél kártérítés esetén a „teljes kártérítés” alapelvéből következően a bitorlás következtében felmerült tényleges vesztesége, elmaradt haszna, a károkozás következtében felmerülő költségei és bármely egyéb elszenvedett vagyoni és nem vagyoni kár kompenzálására jogosult, feltéve, hogy a felelősség megállapításához szükséges minden feltétel teljesül.

A kártérítés összegének ilyen módon való meghatározása azonban több problémát is felvet a felperes oldaláról. Ebben az esetben ugyanis a felperest terheli annak bizonyítása, hogy az alperes tevékenysége folytán milyen összegű kára keletkezett. A felperesnek ehhez sokszor olyan belső, bizalmas, akár üzleti titokkal kapcsolatos adatokra, információkra kell hivatkoznia és kell azokat a perben részletesen feltárnia, amelyek a bitorlással érintett termékre vonatkoznak.

További problémát jelent, hogy az esetlegesen bitorló cselekményét az ugyanazon a piacon jelen lévő, nem bitorló versenytársak cselekményétől el kell határolni a forgalomkiesés szempontjából, ugyanis a kártérítés összegének pontos meghatározásakor csakis kizárólag a bitorló piaci jelenlétéből keletkező veszteség minősül figyelembe vehetőnek.

A másik lehetőség a jogsértéssel elért gazdagodás visszatérítése. Ezen objektív szankció esetében a jogsértés megállapításától és az ilyen gazdagodás meglététől eltekintve nem szükséges további tények (a jogsértő véttségének) bizonyítása. Ezen jogintézmény részleteit a védjegy törvény nem határozza meg, így annak kialakítása a bírói gyakorlathoz kapcsolódik. Általános célja a jogsértő által a jogsértéssel összefüggésbe hozható gazdagodás (profit) el-

vonása, aminek feltétele, hogy a bitorló magatartás megállapításra kerüljön, és a jogtalan használatlalt összefüggésben álljon a bitorló vagyonában kimutatható vagyoni előny. A szerzői jogi törvény magyarázata e jogintézmény kapcsán kiemeli, hogy a gazdagodás kifejezésének sajátos jelentéstartalma van, és nem a régi Ptk. 361–364. §-a szerinti, jogalap nélküli gazdagodás szabályai alkalmazandók rá. Ezt a kommentár a TRIPS-megállapodás¹ III. rész 45. cikkének (2) bekezdéséből – amely a szellemi tulajdon-jogok érvényesítésével foglalkozik – is levezethetőnek tekinti, rámutatva arra, hogy az egyezményben a jogsértő által elért „profit” elvonásáról van szó.

Jelen cikkben a jogsértéssel elért gazdagodás számításának bírósági joggyakorlatát mutatjuk be védjegybitorlási jogeseteken keresztül. Ezen belül kitérünk a gazdagodás összességének meghatározása során figyelembe veendő szempontokra, illetve azon problémákra, amelyek tipikusan felmerülnek.

2. Vizsgálandó szempontok

Az ilyen típusú pereknél az utóbbi években egyre inkább letisztult, hogy a felperes keresete összességének meghatározásánál mi is lehet a kiindulási alap. A védjegyek és földrajzi árujelzők oltalmáról szóló 1997. évi XI. törvény 27. § (2) bekezdés *e*) pontja alapján, amely szerint a védjegyjogosult a bitorlóval szemben az eset körülményeihez képest követelheti a védjegybitorlással elért gazdagodás visszatérítését, láthatjuk, hogy kizárólag a védjegy jogellenes használatával elért gazdagodás visszatérítésére van lehetőség. E szabály pontos értelmezése azért fontos, mert korábban sok esetben fordult elő, hogy a felperes a gazdagodást az alperes jogsértő termékekkel elért teljes árbevételében határozta meg. Ez a gyakorlat azonban téves kiindulási alapnak minősült.

A bíróság több döntésében is leszögezte, hogy a teljes árbevételnek csak egy részét képezheti az az előny, amelyet a védjegyek azonosító, tájékoztató és megkülönböztető funkciójának jogellenes kihasználásával érhet el az alperes. A követelt gazdagodásnak ugyanis nem képezhetik részét azok a költségek, amelyek például az alperes termékének gyártása és forgalmazása folytán merülnek fel, és az a bevétel (haszon) sem, amelyet a terméknek a védjegyhasználatától független hasznosságából eredő kelendősége eredményez. Éppen ezért a bírói gyakorlat a gazdagodás mértékét a védjegyhasználati díjjal párhuzamba állítva mondta ki, hogy a gazdagodás mértéke megegyezik azzal a védjegyhasználati díjjal, melyet az alperesnek védjegyhasználati szerződés alapján kellett volna fizetnie a felperes részére a védjegy használata után.

Jól látható, hogy a bitorlás megállapítása esetén – amennyiben van erre irányuló kereseti követelés – a bíróságnak a gazdagodás számításakor jogszerű szerződéses helyzetet kell modelleznie, és azt kell meghatároznia, hogy az adott szektorban jellemző licencforgalmi

¹ A TRIPS-megállapodást Magyarországon az 1998. évi IX. törvény hirdette ki.

viszonyoknak megfelelően az alperesnek mekkora licenciadíjat kellett volna fizetnie a felperes részére a védjegy használata után. Azaz a licenciadíjat a licencet adó és a licenccbe vevő üzleti lehetőségeinek és képességeinek szemszögéből kell megállapítani. Mint azonban tudjuk, a felek még az ugyanazon piaci szektorban sem egységes, hanem eltérő számítási módszereket alkalmaznak a licenciadíj meghatározására.

Érdekességképpen hivatkozunk itt Michael J. Mard² amerikai szellemivagyon-értékelési tanácsadóra, aki mintegy 3000 licenciadíjjal kapcsolatos, kiterjedt kutatás alapján olyan adatbázist épített ki, melyből különböző típusú licenciadíjak rajzolódtak ki. Ezek közül is a leggyakrabban előfordulók:

1. licenciadíj-mentes használat (alkalmazása elsősorban hitelesség céljából vagy közszolgálati feladatok keretében merülhet fel, illetve egyéb, nem pénzzel ellentételezett szolgáltatások keretében);
2. egyszeri, fix összegű díj;
3. éves vagy havi összeg (ez lehet fix vagy értékesítéstől függően változó);
4. összegszerűen meghatározott díj és bizonyos értékesítési szint feletti százalékos díj kombinációja;
5. fix százalékban meghatározott díj az értékesítéstől függően;
6. fix százalékban meghatározott díj minimum- és maximumkorlással;
7. fix százalékban meghatározott díj maximumértékben;
8. változó százalékos díj az értékesítéstől függően.

Általánosságban elmondhatjuk, hogy a licencszerződést kötő felek a licenciadíjat leginkább az értékesítés százalékában határozzák meg, míg a százalék mértékét az adott piacon előforduló hasonló tranzakciók alapján állapítják meg.

A bírói gyakorlat a hipotetikus licenciadíjnak tekintett gazdagodás meghatározásakor annak mértékét jellemzően az árujelzővel ellátott áru forgalmához igazítja, és általában a védjeggyel ellátott termék, szolgáltatás utáni nettó árbevétel (díjalap) meghatározott százalékkal (díjkulcs) adja meg. A nettó árbevétel meghatározása szükség esetén könyvszakértői kérdés lehet, de amennyiben nincs szakértő kirendelésére irányuló bizonyítási indítvány, és a szükséges dokumentumok rendelkezésre állnak, annak mértékét a bíróság az iratok alapján állapítja meg. A díjkulcs mértékének pedig az adott területen, adott időszakban jellemző licencforgalmi viszonyokhoz kell igazodnia. Mindezek számításakor figyelembe kell venni ugyanakkor minden olyan körülményt, melyet a felek a licenciadíj meghatározásakor feltehetően figyelembe vettek volna. Fontos hangsúlyozni, hogy mindkét paraméter bizonyítása a felperes feladata. A díjkulcs mértéke a gyakorlat szerint különösen a vizsgált védjegyre vonatkozó más licencszerződéssel igazolható, és a tényállás valamennyi – esetleges díjkulcsnövelő, illetve -csökkentő – elemének együttes vizsgálatával határozható meg.

² *Michael J. Mard*: Financial Factors: Intellectual Property Valuation Challenges. The Licensing Journal, 2001. május.

Díjkulcsnövelő és -csökkentő tényezőként kell értékelni minden olyan szempontot, amely a licenciadíj mértékét a piaci körülmények között nyilvánvalóan befolyásolta volna. Ezen szempontok bizonyítása a polgári perrendtartás általános elvéből következően azt terheli, akinek érdekében áll, hogy azt a bíróság mint való tény fogadja el az eljárás során. A szempontok tételes, kimerítő felsorolása nem lehetséges, de az kimondható, hogy a leggyakrabban előforduló díjnövelő, díjcsökkentő tényezők általában piackutatási, reklámkiadási adatokkal támaszthatóak alá, mert ezekből állapítható meg legkönnyebben az adott védjegy ismertsége. Fontos annak bizonyítása is, hogy a megjelölés használatára mekkora földrajzi területen került sor (csak regionálisan ismert vagy országosan használt a megjelölés), illetve mindezeket az adott piac egyéb jellemzőinek figyelembevételével kell értékelni (a piac növekedési üteme lassú vagy dinamikus, telített-e vagy kevés a versenytárs, az árak csökkenő vagy növekvő tendenciát mutatnak).

A fentiek alapján az látható, hogy a védjegyhasználati díj mértéke a védjegy értékétől, piaci ismerettségétől, használatának módjától és terjedelmétől függően igen széles tartományban mozoghat: az eddigi gyakorlat azt mutatja, hogy a csekély értékű védjegyek esetében az értékesített termék nettó árbevételének tizedszázalékában határozható meg, míg különösen értékes, közismert, monopóliumot megtestesítő védjegyek esetében annak mértéke akár a 10-12%-ot is elérheti.

Glenn DeSouza amerikai közgazdász cikkében³ a licenciadíj százalékát befolyásoló tényezőket vizsgálta, és azokat az alábbiak szerint csoportosította:

1. a védjegy megalkotásának költségei;
2. a védjegy élettartama;
3. a védjegy ismertsége és a használatával elérhető jövedelem;
4. egy bizonyos megtérülési ráta, ami a védjegy kifejlesztésében fennálló kockázatot tükrözi;
5. hasonló iparágakban alkalmazott védjegyekért kért licenciadíj;
6. hasonló profitpotenciállal bíró védjegy licenciadíja;
7. a védjegy használatával elért profitráta-növekedés;
8. a védjegy megalkotása a licencadó egyedüli vagy a licencbérelővel való közös munkájának az eredménye.

³ Glenn DeSouza: Royalty methods for intellectual property: <http://www.freepatentsonline.com/article/Business-Economics/19545602.html>.

3. Európai kitekintés⁴

Az Európai Unió tagállamai, így például az Egyesült Királyság, Franciaország és Németország joggyakorlata is a restitutio in integrum elvén alapul, azaz elsődleges cél, hogy a felperest olyan helyzetbe hozzák, mintha a bitorlás meg sem történt volna. A gazdagodás mértékének kiindulási alapja ezen tagállamokban is egyrészt az alperes oldalán keletkező nettó árbevétel, illetőleg a licencianalógia alkalmazása. Fontos azonban arra kitérni, hogy ezekben az országokban a kártérítés és a bitorlással elért gazdagodás visszatérítésének dogmatikai fogalmai a több évtizedes gyakorlat folytán eltérő módon érvényesülnek a hazai joggyakorlathoz képest, így azok nem teljes mértékben harmonizálnak egymással. Az európai kitekintés ebből kifolyólag nem teljes mértékben azonos a hazai gyakorlatban érvényesülő megoldásokkal, de egyfajta támpontot adhat az olvasónak, hogy az ezen országokban kialakult gyakorlatot megismerhesse, és azokat a hazai példákkal összehasonlíthassa.

Az Egyesült Királyságban a felperes bitorlás esetén kártérítést vagy a bitorlással elért profit visszatérítését kérheti az alperestől. A kártérítés magában foglalja egyrészt azon károk megtérítését, amelyek előreláthatóak voltak, továbbá azokat, amelyek a bitorlás következményeképpen jelentkeztek, feltéve, hogy ezen károk megtérítése nem ütközik társadalmi vagy szociális érdekekbe. Itt láthatjuk, hogy a jogalkotó tulajdonképpen a fogyasztói érdek esetleges sérülésétől teszi függővé a bitorlással összefüggésben felmerült kár megtérítését, amikor azt a társadalmi-szociális érdek tükrében vizsgálja. Abban az esetben, ha a felperes maga is gyártotta vagy forgalmazta az érintett terméket, háromféle kár megtérítése iránt léphet fel:

- igényelheti azon kieső profitját, amelyet akkor realizálhatott volna, ha az alperesi értékesítést ő valósította volna meg;
- kérheti a felperes által realizált, jogsértés miatti profitcsökkenés megtérítését (pl: bitorlás miatti árcsökkenés, elmaradt értékesítések);
- fiktív licenciadíj iránti igényt érvényesíthet azon értékesítések után, amelyekre nem lett volna képes (fontos, hogy ez esetben a gyártási-értékesítési arányt az eset körülményeinek figyelembevételével a bíróság határozza meg).

Németországban a felperes bitorlás esetén kárának megtérítésére vagylagosan háromféle számítási módszer közül választhat. Egyrészt kérhet kártérítést és az elmaradt profitjának a megtérítését. Az utóbbi esetében – amely csak akkor érvényesíthető, ha a felperes is hasznosítja a bitorlással érintett terméket – a tényleges profitkiesés és a bitorlás közötti ok-okozati összefüggés bizonyítása a felperes terhére esik, azaz a fentebb már említett érzékeny adatok, információk feltárását vonja maga után, aminek folytán a ritkábban választott igényérvényesítési számítási módok közé tartozik.

⁴ Jelen részhez a szerző felhasználta *dr. Kereszty Marcell* szabadalmi ügyvivő (Gödölle, Kékes, Mészáros & Szabó Szabadalmi és Védjegy Iroda) 2013. május 31. napján, a Magyar Iparjogvédelmi Egyesület által szervezett konferencián elhangzott előadását.

A második számítási módszer a bitorlással elért alperesi profit visszatérítése. Fontos, hogy minden esetben csak a profit azon része téríthető vissza, amely közvetlenül kapcsolódik a bitorláshoz. Ezen számítási módszer az alperes nettó árbevételét veszi alapul, melyből a bitorló termékhez kétséget kizáróan közvetlenül kapcsolódó költségek (pl: anyag-, bér-, energia-, szállítási, tárolási költségek) és kétséget kizáróan a bitorló termék értékesítése kapcsán felmerülő közvetett költségek (pl: helyiség, berendezések bérlete, pénzügyi finanszírozás költsége) vonhatók le. Hangsúlyozandó, hogy ezen közvetlen és közvetett költségek bizonyítása az alperest terheli. A visszatérítendő profit összegét ezt meghaladóan csökkenthetik továbbá a piacon jelen lévő helyettesítő, megkerülő termékek, valamint az, hogy az adott oltalom a teljes termékre vagy csak annak egy meghatározott részére terjed ki, illetőleg a termékben megvalósuló technológiai, műszaki jellemzők, minőségi elvárások.

A harmadik számítási módszer a licenciadíj megfizetése. Ennek meghatározása a piacon szokásosan alkalmazott díjkulcsok figyelembevételével történik (átlagosan 5-10% körüli értékben határozzák meg).

Franciaországban a joggyakorlat annyiban eltér a német gyakorlattól, hogy itt a felperes helyzete határozza meg azt, hogy milyen számítási módszer alapján kérheti a kártérítés összegének meghatározását. Amennyiben ugyanis a felperes maga is gyártja, illetve forgalmazza a bitorlással érintett terméket, úgy elmaradt árres megtérítését követelheti. Ezzel szemben ha az adott terméket nem gyártja, vagy csak licencia útján hasznosítja, megfelelő licenciadíjra lesz jogosult.

Mindkét számítási módszer alapjául az ún. teljes bitorlási értékesítés szolgál, amely magában foglalja a bitorló termék és az ahhoz gazdaságilag kapcsolódó termékek értékesítését. Az elmaradt árres kiszámítását az határozza meg, hogy a felperes milyen arányban lett volna képes a teljes bitorlási értékesítés megvalósítására. Az ezen arányt meghaladó rész tekintetében viszont csak elmaradt licenciadíjra lesz jogosult, aminek meghatározása vagy az azonos piaci területen alkalmazott licenciadíjkulcsok alapján, vagy ennek hiányában a bíróság által, az eset összes körülményének a mérlegelésével történik.

4. A gazdagodás mértékének számításával kapcsolatos jogesetek

A magyar jogi szabályozás is – mint ahogy már említésre került – az alperes oldalán jelentkező nettó bevételre, illetve a licencianalógia alkalmazására épül. A következő néhány jogesetben a gazdagodás mértékének meghatározása során figyelembe vehető szempontokra térünk ki.

4.1.

A tényállás szerint az alperesi gazdasági társaság egy kis településen olyan szórakozóhelyet üzemeltetett, amelynek elnevezésében a felperes – egy jó hírű konyakgyártó cég – nevét és logóját használta annak engedélye nélkül.

A felperes keresetében egyéb jogkövetkezmények alkalmazása mellett elsődlegesen a jogsértéssel elért gazdagodás, másodlagosan kártérítés címén 2 173 137 forint vagyoni és jó hírnevének megsértése miatt 5 000 000 forint nem vagyoni kár megtérítésére kérte kötelezni az alperest. A felperes az alperes által elért gazdagodás mértékét akként határozta meg, hogy az alperesnek mennyi licenciadíjat kellett volna fizetnie, ha jogszerűen, használati engedély birtokában járt volna el. A használati díj alapjának az alperes által csatolt mérlegkimutatásokat tekintette, és annak mértékét az általános üzleti gyakorlatra figyelemmel (ami szokásosan az árbevétel 5-10%-a) az alperes nettó árbevételének 15%-ában határozta meg. A felperes a nem vagyoni kártérítés összecszerúsége körében az érintett védjegyek jóhírűségére, közismertségére és a védjegyekkel összeegyeztethetetlen alperesi szolgáltatásokra (erotikus szolgáltatások) hivatkozott.

Az alperes a felperes által alkalmazott számítási módszert vitatta. Szerinte ugyanis a gazdagodás mértékét az elért tiszta eredményből lehet levezetni, és mivel a mérlegadatokat jelentős veszteséget mutatnak, ezért a kereset – tényleges haszon hiányában – megalapozatlan. A nem vagyoni kártérítés körében megjegyezte, hogy a felperes termékeinek reklámozása és szponzorációs tevékenysége során maga is alkalmazott erotikával kapcsolatos utalást, így vitatta, hogy a védjegyek jó hírneve bármiféle sérelmet szenvedett volna.

A bíróság részítéletben állapította meg a bitorlás tényét, így ítéletében már csak arról kellett döntenie, hogy az alperes gazdagodott-e, és ha igen, az a megállapított jogsértéssel okozati összefüggésben állt-e.

Ennek megfelelően elsőként az alperesi gazdasági társaság veszteséges működésének a gazdagodás mértékére való lehetséges hatását vizsgálta. E körben arra jutott, hogy az tiszta, adózás utáni eredmény, amelyből levonásra került valamennyi alperesi kiadás, ráfordítási költség, és amely a perbeli négyéves időszakot vizsgálva valóban veszteséget mutat, nem adhat jogalapot arra, hogy az alperes a licenciadíj meg nem fizetéséből nála keletkező hasznot ne térítse meg a felperes részére. Ezen meg nem fizetett licenciadíj ugyanis egy olyan vagyoni előny, amely az alperesnél kétségkívül jelentkezett, függetlenül attól, hogy az alperesi vállalkozás milyen gazdasági eredményeket mutat. Az eljárásban – erre irányuló indítvány hiányában – szakértő kirendelésére nem került sor, mivel azonban a szükséges üzleti adatok rendelkezésre álltak, a bíróság határozta meg érdemben a licenciadíj mértékét.

A díjkulcs meghatározásánál figyelembe vette, hogy az alperes magatartásával két védjegyet is bitorolt, így annak mértékét a felperes által megjelölt, alperesi nettó árbevétel 15%-ában tartotta elfogadhatónak. A nem vagyoni kár kompenzációjának jogalapját is megalapozottnak találta, összecszerúságát azonban nagymértékben csökkentette tekintettel arra, hogy az alperesi tevékenység egy kis földrajzi területre korlátozódott, és ennek folytán a védjegyek jó hírnevének csorbítására alkalmas jogsértés csak szűk területen valósult meg, és viszonylag kis hátrányt okozott. Ezek alapján a nem vagyoni kártérítést 500 000 Ft-ban találta megalapozottnak.

4.2.

Egy másik jogesetben éppen az alperesi haszon hiánya, a gazdagodás ki nem mutathatósága miatt került sor a felperes ilyen irányú keresetének elutasítására.

Ebben a jogesetben a felperes azért indított védjegybitorlás megállapítása és jogkövetkezményeinek alkalmazása iránti pert egy országos napilapot forgalmazó alperes ellen, mert az utóbbi a felperes védjegyével azonos címen adta ki és reklámozta napilapjának egyik mellékletét. Jelen esetben a másodfokú bíróság által is helybenhagyott elsőfokú ítéletében a bíróság a bitorlás megállapítása és elégtételadásra kötelezés iránti kereset részbeni megítélésén túl a felperes 5 000 000 Ft gazdagodás visszatérítése és 3 000 000 Ft kártérítés megfizetése iránti keresetét elutasította arra történő hivatkozással, hogy az eljárás során nem nyert bizonyítást, hogy az alperes gazdagodott volna.

Kiemelte, hogy az alperesi napilap forgalmi adatainak alakulása és a perbeli bitorlással érintett melléklet megjelenése közötti összefüggés nem volt megállapítható, így nem igazolódott az sem, hogy az értékesített példányszámot növelte volna a vitatott melléklet, ami nem melleleg nem önálló újság volt, hanem annak egy része, önálló ár nélkül. Ezzel ellentétben az alperes igazolni tudta, hogy vesztesége merült fel a kifogásolt magatartás kapcsán, így elvonás alapjaként kimutatható gazdasági eredmény, nyereség nem volt feltárható. Erre tekintettel a másodfokú bíróság, mivel az alperesi jogsértéssel összefüggésben álló gazdagodás, profit az alperes oldalán nem volt megállapítható, helybenhagyta az elsőfokú döntést.

4.3.

Ebben a jogesetben a bíróság részítéletében megállapította, hogy az alperes – aki fagyaltózatokat üzemeltetett országszerte – azzal, hogy a felperes védjegyét különböző bevásárlóközpontokban engedély nélkül használta, védjegybitorlást követett el, és kötelezte a cselekmény abbahagyására, illetve eltiltotta a további jogsértéstől. Ezen túlmenően kötelezte az alperest, hogy szolgáltatson adatot a felperes részére két vidéki bevásárlóközpontban található éttermi egysége tekintetében a perbeli időszakban keletkezett bruttó árbevételéről.

Az alperes adatszolgáltatása alapján a felperes a részítéletben el nem bírált, gazdagodásra vonatkozó elsődleges kereseti kérelmében 7 292 007 forint gazdagodást és annak kamatát, másodlagos keresetében ugyanezen összegnek és kamatának vagyoni kártérítés (elmaradt hasznon) címén való megítélését kérte.

A felperes követelését az alperes által rendelkezésre bocsátott, a védjegybitorlással érintett időszakokra vonatkozó árbevételi adatok alapján számította ki, ennek alapjául az alperes nettó árbevétele szolgált. E körben hivatkozott arra az igazságügyi szakértői gyakorlatra is, amely szerzői jogi jogsértések esetén a kiskereskedelmi árat (vagyis az árbevételt) veszi alapul a jogdíj mértékének utólagos megállapítása során.

A gazdagodásként visszatérítendő használati díj mértékét a nettó árbevétel 7,5%-ában határozta meg az általános üzleti gyakorlattal összhangban (az átlagos mértékét 5-10%-ban jelölte meg). Itt utalt arra is, az, hogy az alperes teljes éttermi egysége elnevezéseként hasz-

nálta a felperes széles körben ismert védjegyét, minden kétséget kizáróan forgalomnövelő hatással bírt.

Az alperes a kereset elutasítását kérve arra hivatkozott, hogy üzleteiben a fagyaltkockákon kívül egyéb termékeket is forgalmazott, tevékenységének csak kisebb részét érintette a perbeli védjegy áruival rokon fagyaltok forgalmazása, ezért tartotta indokoltnak meghatározni a teljes árbevételén belül a fagyalttermékekre eső árbevételt is. Az alperes teljesítőképeségére hivatkozva az egész megadott forgalom után a peres felek között fennálló franchiseszerződésben megállapított 2%-os megtérítési igényt tartotta elfogadhatónak.

A bíróság ítéletében egyetértett a felperesnek a gazdagodás számításával kapcsolatos érvelésével, azt mint az alperes nettó bevételéből kiinduló, árbevétel-arányos számítást a bírói gyakorlattal összhangban állónak találta.

Kiemelte, hogy a felperes az eljárás során csatolt közjegyzői tanúsítványokkal, fényképfelvételekkel bizonyítani tudta, hogy a használat olyan terjedelmű volt, amely kihatással van a teljes üzleti forgalomra. Elfogadhatónak találta azon felperesi érvelést, hogy aki egy ismert védjegy alapján látogat meg egy az üzletet, a védjeggyel jelzett termékeken kívül más árukat is fogyaszthat, a védjegynek tehát egy általános forgalomnövelő hatás tulajdonítható. Ezért a bíróság indokoltnak látta a gazdagodást az alperes teljes nettó árbevétele alapján számítani. Amennyiben ugyanis az alperesi üzletek teljes árbevételéből indult volna ki, azt is figyelembe kellett volna vennie, hogy a bevétel egy része nemcsak a védjegy árujegyzékebe tartozó vagy ahhoz hasonló áruk értékesítéséből folyt volna be, de attól lényegesen különböző szolgáltatások eredményeként is.

A felperes által csatolt közjegyzői tanúsítványokon szereplő fényképek a használat terjedelmén túl bizonyították azt is, hogy az alperes a perbeli védjegyen kívül más védjegyet is feltüntetett üzletében, melyeknek önmagukban, a perbeli védjegyől függetlenül ugyancsak forgalomnövelő hatás volt tulajdonítható. E tények és a közölt adatok alapján vonta le azt a következtetést, hogy legfeljebb a teljes árbevétel kevesebb mint felét tehetette ki a perbeli védjegy árujegyzékebe tartozó áruk forgalmazása. Azaz kimondta, hogy a teljes árbevételnek csak egy részével áll okozati összefüggésben a védjegybitorlás, amit a számításban díjkulcs-csökkentő tényezőként vett figyelembe.

A bíróság a díjkulcs meghatározásakor a piaci szereplők közötti védjegyhasználati díj átlagos mértékére jellemző 5-10%-os nettóárbevétel-tartomány középértékéből, azaz 7,5%-ból mint átlagos díjkulcsból indult ki, és ehhez képest vizsgálta a díjnövelő, illetve -csökkentő tényezőket.

Kimondta, hogy a felperes által kért 7,5%-os díjkulcs abban az esetben lett volna alkalmazható, ha az alperes árbevétele csak a perbeli védjeggyel jelzett áruk forgalmazásából származott volna. Azonban az ennél lényegesen szélesebb alperesi árukínálatot díjkulcs-csökkentő tényezőként vette figyelembe, így az alperesi nettó árbevétel 3%-át tartotta elfogadhatónak a gazdagodás mértékeként. Utalt rá, hogy ezen számítás összhangban állt a licencforgalmi viszonyokat reprezentáló franchiseszerződés 2%-os díjkulcsával is, mivel

az ehhez képest 1%-kal magasabb díjkulcs fejezte ki a védjegy általános forgalomművelő hatását. A díjkulcsnövelő szempontok vizsgálatánál megjegyezte, hogy az eljárás során nem merült fel a perbeli védjegynek olyan ismertsége és ebből fakadó olyan különlegesen erős megkülönböztetőképesége vagy az átlagosnál pozitívabb megítélése, amit díjkulcsnövelő tényezőként lehetett volna figyelembe venni.

4.4.

A bíróság ezen ügyben is részítéletben állapította meg, hogy az alperesi gazdasági társaság azzal, hogy a felperesi gazdasági társaság Nizzai Megállapodás szerinti 5. áruosztályba tartozó növényvédő szerekre kiterjedő védjeggyel azonos elnevezésű permetezőszert gyártott, forgalmazott és reklámozott, bitorolta a felperes védjegyét.

A felperes a gazdagodás megtérítése címén az alperesi nettó árbevétel 3%-át kitevő 22 194 630 Ft megfizetésére terjesztett elő keresetet. Az alkalmazott díjkulcs alátámasztására csatolta az ugyanezen termék hasznosítására vonatkozó, másik piaci szereplővel kötött szerződését, amelyben a felek az értékesített termék nettó árbevételének 4%-át kötötték ki díjként. Ezen túlmenően csatolt egy másik, perben nem álló személyek közötti, ún. ipari vizek kezelésére alkalmas, a Nizzai Megállapodás szerinti 1. osztályba tartozó vegyszerre kötött hasznosítási szerződést, amelyben a termék éves árbevétele után 2%, míg a vegyszer elnevezésének használata miatt további 3% díjban, azaz 5% licenciadíjban állapodtak meg a felek. Ezen szerződéssel a felperes arra kívánt rámutatni, hogy a növényvédő szerek védjegyjogi szempontból az előbbihez képest különleges elbírálás alá esnek. Ezek forgalmazása ugyanis forgalombahozatali engedélyhez kötött, részletes kísérleti eredmények benyújtását és ennek következtében komoly anyagi ráfordítást igényelnek. Ennélfogva az 5. áruosztályba tartozó növényvédő szerre kiterjedő védjegy használatára vonatkozó licenciadíj mértékének álláspontja szerint magasabbnak kell lennie, mint az 1. áruosztályba tartozó vegyszer esetén fizetendőnek.

A felperes díjkulcsnövelő tényezőként jelölte meg, hogy az alperes a védjegyet a tárgyi időszakban kizárólagos joggal használhatta, azaz monopóliuma volt. Rámutatott, hogy éppen az alperes bitorló magatartása miatt volt akadályozva abban, hogy saját védjeggyel ellátott termékével a piacra lépjen, mert már a szükséges forgalombahozatali engedélyt sem tudta megszerezni a terméknev jogellenes foglaltsága miatt. Ugyancsak díjkulcsnövelő tényezőként hivatkozott arra, hogy a felperesi megjelöléssel ellátott termék alperes által termelt mennyisége a tényleges adatokat figyelembe véve évről-évre növekvő tendenciát mutatott.

Az alperes védekezésében elsődlegesen arra hivatkozott, hogy téves volt a felperes kiindulási alapja a gazdagodás összegének meghatározásakor. Álláspontja szerint ugyanis a nettó árbevételnek csak a költségeivel csökkentett értékét lehetett volna figyelembe venni.

Eltúlzottnak értékelte a felperes által meghatározott díjkulcs mértékét is. A felperes által csatolt perbeli termékre vonatkozó szerződéssel kapcsolatban rámutatott, hogy abban a felperes nemcsak a védjegy kizárólagos használatára ad engedélyt, hanem átadja a perbeli

permetezőszert receptúráját, a know-how-t, valamint a szer gyártási és forgalmazási engedélyt is, amelynek alapján az engedményes jogosult a permetezőszert kizárólagos gyártására és forgalmazására. Álláspontja szerint a megállapodásban kikötött licenciadíjnak csupán töredékét képezi a védjegyhasználat díja.

Az alperes maga is csatolt védjegyhasználati szerződést, amely egy közismert növényvédő szer szóvédjegyének használatára vonatkozott, és amelyben a licenciadíj mértékét maximum 1,25%-ban határozták meg.

A bíróság döntésében ismét kiemelte, hogy a gazdagodás mértéke a védjegy tényleges használatának mértékéhez igazodik, így téves azon alperesi értelmezés, mely szerint a tényleges haszon lehetne a gazdagodás díjalapja. Utalt rá, hogy dogmatikailag az ezzel ellentétes megoldás azt eredményezné, hogy veszteség esetén egyáltalán nem járna licenciadíj – a perben gazdagodás –, ami nyilvánvalóan ellenmondásba kerül azzal a ténnyel, hogy a védjegyet mégis használták.

Megjegyezte, hogy a licenciaszerződési gyakorlatban is a védjeggyel ellátott termékkel elért nettó árbevételhez szokás igazítani a védjegyhasználati díjat, amit kellően megerősített a perben feltárt három független licenciaszerződés vonatkozó rendelkezése is.

A bíróság a jogalapot követően elfogadható mértékűnek tartotta az alperes nettó bevételének 3%-át kitevő gazdagodás mértékét is.

Egyetértett azon alperesi érvekkel, hogy a növényvédő szerek piacán a termékek neve kisebb súllyal bírhat, mert a felhasználók meghatározó, döntő része megfelelő szakembergárdával és szakismerettel rendelkező gazdálkodó, nem pedig átlagos fogyasztó. Éppen ezért a per tárgyának sajátosságából fakadóan nem merülhetett fel a jelen perben olyan mértékű díjkielcsigény, mint ami az egyéb perekben előfordul.

A bíróság a 3%-os díjkielcsigényt a felek által az adott szektorra jellemző licencforgalmi viszonyok igazolására csatolt szerződésekkel összhangban állónak ítélte meg. Döntésénél figyelembe vette, hogy az alperes által csatolt 1, illetve 1,25%-os díjkielcsigényt tartalmazó szerződések olyan termékekhez kapcsolódtak, amelyeket csak az iparban alkalmaznak, ellentétben a perbeli, kiskereskedelmi forgalomban is elérhető permetezőszertel.

A bíróság a felperesnek a díjkielcsigény növelő tényezők körében fogadta el azt az érvelését, hogy a permetezőszert adott név alatti forgalmazása azzal, hogy szakhatósági engedélyhez kötött, nemcsak jogellenes használatot, de egyúttal jogellenes akadályát is jelentette a felperes számára a védjegy használatának. Ezen túlmenően szintén díjkielcsigény növelő tényezőként vette figyelembe, hogy a perben vizsgált tízéves időszak alatt jelentősen növekedett a perbeli permetezőszert forgalma.

Az ügyben eljáró másodfokú bíróság az elsőfokú ítéletet részben megváltoztatta, és az alperest terhelő összeget 7 398 210 Ft-ra szállította le.

A Fővárosi Ítéltábla egyetértett az elsőfokú bíróság licencianalógia körében tett megállapításaival, viszont tévesnek ítélte meg az eljárás során csatolt hasonló licenciaszerződésekben levont következtetéseket.

Kiemelte, hogy bár a felperes által csatolt szerződés a perbeli termékre vonatkozott, azonban az a védjegy használatán kívül a know-how-ra, a receptúrára, a kizárólagos forgalombahozatali és felhasználási engedélyre is kiterjedt, így az abban kikötött 4%-os díjkulcsot nem lehetett a perbeli védjegy használata utáni ellenértéknek tekinteni. Emellett figyelembe vette, hogy a további szerződésekben a díjkulcs 1% közelében mozgott, illetve egy év elteltével 3%-ról 1%-ra csökkent. Mivel a másodfokú bíróság álláspontja szerint az elsőfokú bíróságnak a díjkulcs körében tett rendelkezése nem állt összhangban ezen utóbbi piaci adatokkal, ezért annak mértékét 1%-ban látta alkalmazhatónak.

5. Összegzés

A fentiek alapján azt állapíthatjuk meg, hogy a gazdagodás összecszerűségének meghatározása nemcsak a magyar, de más jogrendszerekben is problémát okoz. Ennek elsősorban az az oka, hogy egy állandóan változó értékről beszélhetünk, amely mindig az adott piaci szektor és az ott végbemenő folyamatok aktuális állapotát igyekszik tükrözni. Amellett, hogy a bíróság összecszerűség körében hozott döntésének illeszkednie kell a piaci szegmensben uralkodó viszonyokhoz, a felek bizonyítási indítványai, illetve azok sikeressége nagymértékben befolyásolja a végső összecszerűséget. A kialakult gyakorlat ezen összecszerűséget befolyásoló tényezők, szempontok területén próbál iránymutatást adni a feleknek.